

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΟ ΙΡΑΚ

Εισαγωγή

Το παρόν έγγραφο έχει ως στόχο την παροχή των περισσότερων, κατά το δυνατόν, πληροφοριών για την κατάσταση που επικρατεί σήμερα στο Ιράκ και στηρίζεται σε επιτόπια έρευνα που πραγματοποίησε τον Ιούνιο του 2004 η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Ιορδανία, στο Κουβέιτ καθώς και στα σύνορα Ιράκ-Κουβέιτ. Οι πληροφορίες αντλήθηκαν από Ιρακινούς που κατάγονται από τρεις κύριες περιοχές του Ιράκ και των οποίων η συνήθης διαμονή είναι στο Ιράκ, από το προσωπικό διαφόρων οργανώσεων του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών καθώς και από υπαλλήλους τοπικών και διεθνών μη κυβερνητικών οργανώσεων που εργάζονται εντός και εκτός του Ιράκ. Αναφέρεται σε διάφορα θέματα τα οποία όχι μόνον επηρεάζουν την καθημερινή ζωή στο Ιράκ, αλλά μπορεί να ληφθούν υπόψη από τους Ιρακινούς που ζουν εκτός της χώρας τους στο πλαίσιο της διαδικασίας εθελοντικού επαναπατρισμού ή από τις κυβερνήσεις που αφού εφαρμόσουν τη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα αποφασίζουν τον επαναπατρισμό των απορριφθέντων αιτούντων άσυλο. Λόγω των συνθηκών συλλογής των πληροφοριών και ειδικότερα λόγω της αδυναμίας της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες να επισκεφθεί το Ιράκ και να συλλέξει άμεσα πληροφορίες σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι το παρόν έγγραφο καλύπτει εξαντλητικά όσα ζητήματα πραγματεύεται. Αποτελεί συμπληρωματική πηγή ενημέρωσης για τους ενδιαφερόμενους καθόσον περιγράφει καταστάσεις που δεν αναφέρονται στον τύπο αλλά αποτελούν σημαντικά στοιχεία της καθημερινής ζωής και του αγώνα επιβίωσης στο σημερινό Ιράκ.

I. Κατάσταση Ασφαλείας: Γενική Επισκόπηση

Στο μεταπολεμικό Ιράκ η κατάσταση ασφαλείας και οι συνέπειές της στην καθημερινότητα όσων ζουν στη χώρα ή επιθυμούν να επιστρέψουν από το εξωτερικό συνεχίζει να αποτελεί πρόκληση. Μετά την επέμβαση που πραγματοποίησαν το Μάρτιο του 2003 οι Συμμαχικές Δυνάμεις και την επακολουθήσασα πτώση της κυβέρνησης του Σαντάμ Χουσεΐν η καθημερινή ζωή του πληθυσμού σ' όλη την επικράτεια μαστίζεται από περιστατικά που πλήττουν την ασφάλειά του και συνιστούν κακοποίηση: απαγωγές, κλοπές και λεηλασίες και βανδαλισμοί, ευρείας κλίμακας επιθέσεις με βόμβες και άλλα εκρηκτικά τα οποία συχνά προκαλούν το θάνατο και τον τραυματισμό αρκετών πολιτών. Ενώ αρχικά φάνηκε ότι αυτές οι επιθέσεις είχαν ως στόχο μόνον μέλη των Συμμαχικών Δυνάμεων, εν συνεχεία κατέστη προφανές ότι οι στασιαστές ήλπιζαν να αποθαρρύνουν τη συμμετοχή κάθε εθνικής ή ξένης δύναμης στην ανοικοδόμηση της χώρας (για παράδειγμα απαγωγές Πακιστανών, Φιλιπινέζων, Ινδών κλπ). Κινδυνεύουν οι Ιρακινοί καθώς και οι αλλοδαποί που απασχολούνται στον Ο.Η.Ε., σε μη κυβερνητικές οργανώσεις και σε αλλοδαπές επιχειρήσεις. Η προαναφερόμενη κατάσταση πλήττει σοβαρά την καθημερινότητα και τις δραστηριότητες των αμάχων (που είναι τα πρώτα θύματα της κατάστασης ασφάλειας σε όλη την επικράτεια του Ιράκ). Διευκρινίζεται ότι στον διεθνή τύπο αναφέρονται συνήθως μόνον οι θεαματικότερες από τις επιθέσεις ή όσες αφορούν αλλοδαπούς. Περαιτέρω, οι διανοούμενοι, το ιατρικό προσωπικό, οι γιατροί, οι δημοσιογράφοι, οι καλλιτέχνες καθώς και όσοι σχετίζονται ή θεωρείται ότι υποστηρίζουν τη νέα μεταβατική ιρακινή κυβέρνηση αποτελούν στόχο κακοποίησης και επι-

θέσεων. Ειδικότερα, συνήθη θύματα παρόμοιων επιθέσεων είναι τα μέλη των ιρακινών αστυνομικών δυνάμεων καθώς και οι υποψήφιοι για πρόσληψη αστυνομικοί.

Πολλές από τις προαναφερόμενες πράξεις βίας τελούνται από ισλαμικές εξτρεμιστικές ομάδες όπως είναι η Al-Tawheed wal Jihad και συχνά ανακοινώνονται από τις σελίδες του διαδικτύου. Άλλες μπορεί να διαπράττονται από άτομα ή από μικρές ομάδες αντίστασης που παραμένουν πιστές στην προηγούμενη κυβέρνηση, ενώ άλλες είναι πράξεις προσωπικής αντεκδίκησης (βεντέτες). Φαίνεται ότι κύριος στόχος αυτών των πράξεων είναι η αποσταθεροποίηση των αρχών του Ιράκ, είτε πρόκειται για την προηγούμενη Προσωρινή Συμμαχική Αρχή Διακυβέρνησης είτε για την πρόσφατα διορισμένη Μεταβατική Ιρακινή Κυβέρνηση στην οποία μεταβιβάστηκε η εξουσία στις 28 Ιουνίου 2004. Αρκετά μέλη της Μεταβατικής Ιρακινής Κυβέρνησης είτε δολοφονήθηκαν είτε αποτελούν στόχο επιθέσεων και δεν υπάρχουν ενδείξεις για βελτίωση της κατάστασης.

Ενώ διαπιστώνονται και δημοσιεύονται τα περιστατικά ασφαλείας που πλήττουν τη Βαγδάτη είναι σημαντικό να υπογραμμισθεί ότι τα προβλήματα ασφαλείας δεν περιορίζονται στο κέντρο της χώρας αλλά επεκτείνονται στο βορρά και στο νότο. Κάτοικοι του βορείου Ιράκ περιγράφουν την κατάσταση ασφάλειας στην περιοχή ως «ωρολογιακή βόμβα έτοιμη να εκραγεί» και τονίζουν ότι η σταθερότητα των δομών στο βορρά δεν πρέπει να μεταφράζεται κατ' ανάγκη ως ανυπαρξία προβλημάτων ασφαλείας σε αυτό το τμήμα της χώρας. Σε μόνιμη βάση λειτουργούν τα σημεία ελέγχου εισόδου/ εξόδου στις αρτηρίες που συνδέουν τις Erbil, Duhok και Sulaymaniya και είναι καθημερινές οι περιπολίες της Ιρακινής Πολιτοφυλακής (που μετά την ανάληψη της εξουσίας από την Μεταβατική Ιρακινή Κυβέρνηση έχει μετονομαστεί σε Ιρακινή Εθνοφρουρά) και των τοπικών δυνάμεων ασφαλείας. Τις τελευταίες βδομάδες ήταν ιδιαίτερα τεταμένη η κατάσταση στη Μοσούλη και στο Κιρκούκ και διάφορα περιστατικά έπληξαν την ασφάλεια των δύο αυτών πόλεων, συμπεριλαμβανομένων εκρήξεων, επιθέσεων κατά αστυνομικών τμημάτων και αγωγών πετρελαίου, δολοφονιών ή αποπειρών δολοφονιών πολιτικών στελεχών και απαγωγών.

A. Η Εφαρμογή του Νόμου και οι Δομές των Αστυνομικών Αρχών

Ιδιαίτερες προσπάθειες κατέβαλαν οι Συμμαχικές Δυνάμεις για την αναθεώρηση και την αναδιάρθρωση της δομής, των μεθόδων και της σύνθεσης των ιρακινών αστυνομικών αρχών ελπίζοντας ότι οι ιρακινές δυνάμεις ασφαλείας θα καθίσταντο ικανές να παράσχουν την προσήκουσα ασφάλεια μετά την παράδοση της εξουσίας στη Μεταβατική Ιρακινή Κυβέρνηση. Στο πλαίσιο της αποκαλούμενης Αναδιάρθρωσης του Τομέα Ασφαλείας έχουν ήδη συσταθεί τέσσερα σώματα: η Ιρακινή Αστυνομία (Iraqi Police Service – IPS), η Ιρακινή Εθνοφρουρά (Iraqi National Guard – ING), η Υπηρεσία Προστασίας Εγκαταστάσεων (Facilities Protection Service – FPS) και η Ιρακινή Σωφρονιστική Υπηρεσία (Iraqi Correctional Service).

Τον Ιούνιο του 2004 η Ιρακινή Εθνοφρουρά ήταν το πλέον αποτελεσματικό σώμα αποτελούμενο από 5.082 άτομα, που παρακολούθησαν ειδικά σεμινάρια κατάρτισης που διοργάνωσαν οι Συμμαχικές Δυνάμεις. Η επιχειρησιακή αποτελεσματικότητα της κατάρτισης αυτής ανακόπηκε από τις καθυστερήσεις στην παράδοση εξειδικευμένου υλικού, αναγκαίου για τα σεμινάρια, που περιλάμβαναν μεταξύ άλλων επιμόρφωση στην απενεργοποίηση των εκρηκτικών και στον έλεγχο των συνόρων. Απομένει να διαπιστωθεί το μέλλον του σώματος αυτού μετά την 28.6.2004, οπότε ανέλαβε την εξουσία η Μεταβατική Ιρακινή Κυβέρνηση και η αντιμετώπισή του από τις ιρακινές αρχές. Παρότι τα μέλη της Ιρακινής Εθνοφρουράς μπορεί να συμμετέχουν στις ένοπλες δυνάμεις το σώμα αυτό μπορεί να διαλυθεί.

Σύμφωνα με τις Συμμαχικές Δυνάμεις η Ιρακινή Αστυνομία πρέπει να επανδρωθεί με 6.928 άτομα, που σε ποσοστό 63% έχουν ήδη εκπαιδευθεί. Οι αξιωματικοί των αστυνομικών αρχών του Ιράκ έχουν εκπαιδευθεί από τους Ιορδανούς ομολόγους τους για περίοδο τριών μηνών (για τις

εξειδικευμένες θέσεις για περίοδο έξη μηνών). Η εκπαίδευση ήταν υψηλού επιπέδου αλλά μικρής διάρκειας για να θεωρηθεί αποτελεσματική. Επιπλέον, αν και αρκετοί αστυνομικοί του προηγούμενου καθεστώτος παρέμειναν στις θέσεις τους οι Συμμαχικές Δυνάμεις υπογράμμισαν ότι η περαιτέρω επιμόρφωσή τους ήταν σημαντική πρόκληση συγκρινόμενη με αυτήν των νέο-προσληφθέντων. Κάποια από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίστηκαν στις τάξεις των αστυνομικών του προηγούμενου καθεστώτος ήταν:

- οι περιορισμένες ικανότητες ηγεσίας σε όλα τα επίπεδα,
- η παράδοση της διαφθοράς,
- η επιρροή των πολιτικών / θρησκευτικών κομμάτων ή ομάδων,
- ο δισταγμός ανάληψης ελέγχου της κατάστασης

Αν και υιοθετήθηκε Κώδικας Δεοντολογίας ανησυχία προκαλεί ο πειρασμός των αστυνομικών αξιωματούχων να συμπληρώνουν τους πενιχρούς μισθούς τους με πρακτικές που συνιστούν διαφθορά. Όμως, έχουν επίσης επιδείξει ισχυρή θέληση για μάθηση και εκπληρώνουν προσηκόντως τα καθήκοντά τους. Μετά την 28.6.2004 οι Αστυνομικές Δυνάμεις υπάγονται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Η Ιρακινή Σωφρονιστική Υπηρεσία περιλαμβάνει τρία σωφρονιστικά καταστήματα: συγκρίνοντάς τα με αυτά του προηγούμενου καθεστώτος που στεγάζονταν σε ειδικά κελιά των αστυνομικών τμημάτων, οι Συμμαχικές Δυνάμεις τα χαρακτήρισαν «σύγχρονους χώρους κράτησης»,

Το υπάρχον προσωπικό των δυνάμεων ασφαλείας, της Ιρακινής Εθνοφρουράς, της Αστυνομίας και της Ιρακινής Σωφρονιστικής Υπηρεσίας δεν διαθέτει σύγχρονο εξοπλισμό, συμπεριλαμβανομένων εξοπλισμού ραδιο-επικοινωνίας, οχημάτων, στολών, οπλισμού και άλλων αναγκαίων ειδών. Αν και το Ιρακινό κράτος και οι Συμμαχικές Δυνάμεις δαπάνησαν χρήματα για τον εξοπλισμό του προσωπικού των δυνάμεων ασφαλείας, οι συμβάσεις υποτίμησαν τις απαιτούμενες ποσότητες και καθυστέρησε υπερβολικά η εκτέλεση των παραγγελιών. Έτσι, ο εθνικός προϋπολογισμός δεν έχει ακόμη απορροφήσει το επιχειρησιακό κόστος των υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων των μισθών και των εγκαταστάσεων. Σημαντικές και αναγκαίες υπηρεσίες – όπως είναι η υπηρεσία φύλαξης των συνόρων – είναι ελλιπώς επανδρωμένες και δεν διαθέτουν τις κατάλληλες εγκαταστάσεις.

Ο πληθυσμός δεν εμπιστεύεται την αποτελεσματικότητα των Ιρακινών Αστυνομικών Δυνάμεων για τήρηση της τάξης και σεβασμό του νόμου, μια στάση η οποία έως σήμερα έχει κατ'επανάληψη επιβεβαιωθεί από τα πολλαπλά περιστατικά ασφάλειας που μαστίζουν το Ιράκ. Έτσι, οι αυτουργοί των πράξεων βίας, των βανδαλισμών και άλλων εγκλημάτων δεν φοβούνται την ποινική δίωξη ή την καταδίκη. Κατά συνέπεια, όλο και περισσότεροι άνθρωποι αρχίζουν να προσφεύγουν σε άλλες μορφές προστασίας, όπως είναι οι φυλετικοί δεσμοί και/ή άλλοι τύποι απονομής της δικαιοσύνης.

Μετά την μεταβίβαση της εξουσίας στην Μεταβατική Ιρακινή Κυβέρνηση, κάποια τοπικά συμβούλια ζήτησαν βοήθεια από τους αντάρτες για την παροχή υπηρεσιών ασφαλείας. Οι αντάρτικες ομάδες δεν διαθέτουν οργανωμένη δομή ούτε τυποποιημένες επιχειρησιακές διαδικασίες και δεν διακρίνουν την εφαρμογή του νόμου από την απονομή της δικαιοσύνης. Για παράδειγμα, στις 20.7.2004 στη Νατζάφ αντάρτες συνέλαβαν, ανέκριναν, άσκησαν ποινική δίωξη, δίκασαν και εκτέλεσαν τέσσερις Ιρακινούς, οι οποίοι κατηγορήθηκαν κατά λάθος για συμμετοχή σε βομβαρδισμό αυτοκινήτου. Οι εν λόγω Ιρακινοί ήταν εργαζόμενοι γαλλικής μη κυβερνητικής οργάνωσης, επιχειρησιακού συνεργάτη της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην περιφέρεια του Muthanna.

II. Προστασία και Κατάσταση Σεβασμού των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

Στην κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο Ιράκ αναφέρεται εκτεταμένη έκθεση του Υπατου Αρμοστή του Ο.Η.Ε. για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου¹ στην οποία συνεισέφερε η Υπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες. Η έκθεση αυτή αποτελεί πολύτιμο εργαλείο ενημέρωσης για όσους αναζητούν ειδικευμένες πληροφορίες που αφορούν συγκεκριμένη εθνική ή κοινωνική ομάδα. Αν και είναι εξόχως προβληματική για το σύνολο του ιρακινού πληθυσμού η κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου, για παράδειγμα ο σεβασμός της ελευθερίας κυκλοφορίας και των δικαιωμάτων των γυναικών κλπ., το παρόν έγγραφο επικεντρώνεται κυρίως (με εξαίρεση τις αναφορές στους Χριστιανούς, στους Άραβες των Βάλτων και στις Γυναίκες) στην κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου που πλήττει όσους υπάγονται άμεσα στην προστασία της Υπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες (κυρίως πρόσφυγες, εσωτερικά εκτοπισμένους και επαναπατριζόμενους) αφού συχνά λόγω της ιδιαιτερότητας της κατάστασής τους είναι περισσότερο ευάλωτοι από τον υπόλοιπο πληθυσμό.

Έχουν επιδεινωθεί οι συνθήκες πρόσβασης των προσφύγων σε βασικές υπηρεσίες και άλλη ανθρωπιστική βοήθεια. Επίσης, ο σεβασμός των βασικών δικαιωμάτων του ανθρώπου εξαρτάται από τις περιοχές και τις ομάδες, αλλά πάντως εν γένει δεν είναι ικανοποιητικός. Στις επόμενες παραγράφους περιγράφονται γενικά οι παραβιάσεις κάποιων εκ των δικαιωμάτων του ανθρώπου:

A. Ελευθερία κυκλοφορίας

Μετά την κατάρρευση του προηγούμενου καθεστώτος καταργήθηκαν οι περισσότεροι θεσμοθετημένοι περιορισμοί της ελευθερίας κυκλοφορίας. Όμως, λόγω της κατάστασης ασφαλείας περιορίζεται σοβαρά σε όλη τη χώρα η άσκηση του δικαιώματος ελευθερίας της κυκλοφορίας. Παρότι δεν απαγορεύεται η ελεύθερη κυκλοφορία πολλοί πολίτες επέλεξαν τη μέθοδο του αυτό-περιορισμού και δεν κυκλοφορούν στους δρόμους τις νυκτερινές ώρες. Εξάλλου, οι ναρκοθετημένες περιοχές καθιστούν επικίνδυνες τις μετακινήσεις μέσω των οδικών αρτηριών. Περαιτέρω, την ελευθερία κυκλοφορίας περιορίζουν τα πολλαπλά στρατιωτικά σημεία ελέγχου που λειτουργούν στην πόλη αλλά και στα περίχωρα της Βαγδάτης καθώς και στην «πράσινη γραμμή» που διαχωρίζει τις βόρειες περιφέρειες από το κεντρικό Ιράκ. Όμως, την ελευθερία κυκλοφορίας παρακωλύουν επίσης τα επιπλέον παράνομα σημεία ελέγχου που έχουν εγκαταστήσει ένοπλες ομάδες που σχετίζονται με διάφορα πολιτικά κόμματα.

Όσον αφορά στον υπόλοιπο πληθυσμό, η αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος των προσφύγων να κυκλοφορούν ελεύθερα παραμένει περιορισμένη λόγω της κλιμακούμενης βίας και ανασφάλειας. Έτσι, παρακωλύεται σημαντικά η ικανότητά τους για αυτάρκεια. Περιορισμένο είναι και το δικαίωμα των προσφύγων να ταξιδεύουν στο εξωτερικό επειδή δεν υπάρχει κεντρική αρχή αρμόδια για την έκδοση αναγνωρισμένων ταξιδιωτικών εγγράφων.

B. Κράτηση

Καλωσορίζονται οι τροποποιήσεις του Ιρακινού Ποινικού Κώδικα που απαγορεύουν τη χρήση βασανιστηρίων και άλλων μορφών σκληρής, απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας. Οι τροποποιήσεις αυτές υιοθετήθηκαν κατά την κατοχή και διακυβέρνηση του Ιράκ από την Προσωρινή Συμμαχική Αρχή. Όμως, η Υπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες γνωρίζει περιπτώσεις σύλληψης και κράτησης Παλαιστινίων και Συρίων προσφύγων. Σε κάποιους κρατούμενους δεν παρασχέθηκε η δυνατότητα να ενημερώσουν τους συγγενείς τους ενώ αφέθηκαν ελεύθεροι οι κρατούμενοι που είχαν πρόσβαση σε δικηγόρο. Επίσης, στην Υπατη Αρμοστεία

¹ Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the present situation of human rights in Iraq, E/CN.4/2005/4, 9.6.2004.

έχουν καταγγεληθεί περιπτώσεις κρατούμενων αγνοουμένων σε βάρος των οποίων δεν έχει ασκηθεί ποινική δίωξη. Συχνά οι οικογένειες δεν γνωρίζουν πού κρατούνται οι συγγενείς τους ούτε τις κατηγορίες που τους βαρύνουν. Πολλές οικογένειες υποχρεούνται να επικοινωνούν ή να επισκέπτονται διάφορες φυλακές ανά τη χώρα αναζητώντας στοιχεία για τους κρατούμενους συγγενείς τους. Σε αρκετούς κρατούμενους έχει απαγορευθεί η επικοινωνία με την οικογένειά τους και με δικηγόρο καθώς και η δυνατότητα άσκησης προσφυγής κατά της απόφασης κράτησής τους.

Περαιτέρω, η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες παρατήρησε στο βόρειο Ιράκ πρόσφατη αλλά περιορισμένη τάση σύλληψης και κράτησης ιρανών προσφύγων. Τις περιπτώσεις αυτές παρακολουθεί τοπικά προσληφθέν προσωπικό και δικηγόροι. Επιπλέον, αναφέρθηκαν κάποιες περιπτώσεις επαναπατρισθέντων ιρακινών που όταν επέστρεψαν στην πατρίδα τους κρατήθηκαν από τις αρχές.

Γ. Δικαίωμα στην προσωπική ασφάλεια και ελευθερία

Οι Παλαιστίνιοι πρόσφυγες όπως και οι πρόσφυγες από τη Συρία και οι Ιρανοί πρόσφυγες Ahwazi αντιμετωπίζονται από τον ιρακινό πληθυσμό ως ευνοούμενοι του προηγούμενου ιρακινού καθεστώτος επειδή ελάμβαναν μεταξύ άλλων επιδόματα στέγης και απασχόλησης. Μετά την κατάρρευση του προηγούμενου καθεστώτος και στην μεταπολεμική εποχή πολλά μέλη των προαναφερόμενων ομάδων υπέστησαν κακομεταχείριση και επιθέσεις από μη κρατικά όργανα δίωξης, συμπεριλαμβανομένων των γειτόνων τους, των ιδιοκτητών των κατοικιών τους και των πολιτικών αντιπάλων του προηγούμενου καθεστώτος.

Δ. Κοινωνικό – οικονομικά δικαιώματα

Η κατάρρευση της έννομης τάξης και του κράτους δικαίου, η κυρίαρχη κατάσταση ανασφάλειας καθώς και το νομοθετικό κενό για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα έχει πλήξει σημαντικά τη δυνατότητα των προσφύγων να απολαμβάνουν τα κοινωνικό-οικονομικά δικαιώματά τους καθώς και το δικαίωμά τους για πρόσβαση στις φροντίδες της υγείας και στην εκπαίδευση. Οι πρόσφυγες από τη Συρία που φοιτούσαν δωρεάν στα ιρακινά πανεπιστήμια υποχρεούνται πλέον να καταβάλουν δίδακτρα. Επίσης πολλοί δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες φροντίδες της υγείας τους και αντιμετωπίζονται ως έσχατοι επωφελούμενοι στα εθνικά κέντρα υγείας. Μετά την παρέμβαση της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στις ιρακινές αρχές καταργήθηκε η υποχρέωση καταβολής διδάκτρων για τους Σύριους φοιτητές που είναι πρόσφυγες.

Ε. Ελευθερία έκφρασης

Μετά την πτώση της κυβέρνησης του Σαντάμ Χουσεΐν έχει βελτιωθεί η ελευθερία έκφρασης των μέσων μαζικής ενημέρωσης του Ιράκ. Εκδίδονται και διανέμονται σε όλη τη χώρα διάφορες εφημερίδες ποικίλου περιεχομένου.

ΣΤ. Θρησκευτική ελευθερία

Μετά την κατάρρευση του προηγούμενου καθεστώτος αποτελεί θετική εξέλιξη η δυνατότητα των σιτών μουσουλμάνων να ασκούν ελεύθερα τη θρησκεία τους. Όμως, η κλιμακούμενη τάση κακομεταχείρισης και διακριτικής μεταχείρισης του ιρακινού χριστιανικού πληθυσμού προκαλεί ανησυχία για το μέλλον.

Ζ. Χριστιανοί

Όσοι παρείχαν τις πληροφορίες στις οποίες στηρίζεται το παρόν έγγραφο αναγνωρίζουν ομόφωνα ότι μετά την πτώση της προηγούμενης ιρακινής κυβέρνησης επιδεινώθηκε δραματικά

στο Ιράκ η κατάσταση των Χριστιανών. Αυτή η αλλαγή μπορεί να αποδοθεί σε έναν ή περισσότερους από τους παρακάτω παράγοντες:

- Οι Συμμαχικές Δυνάμεις αποτελούνταν στη συντριπτική πλειοψηφία τους από άτομα που προέρχονταν από χριστιανικά κράτη. Έτσι οι χριστιανοί αντιμετωπίστηκαν ως de facto υποστηρικτές της Συμμαχικής Επέμβασης στο Ιράκ,

- Οι περισσότερες ισλαμικές φονταμενταλιστικές και/ή εξτρεμιστικές ομάδες της ιρακινής κοινωνίας θεωρούν τους Χριστιανούς «άπιστους»,

- Οι Χριστιανοί δραστηριοποιούνταν παραδοσιακά στο Ιράκ στην εμπορία του αλκοόλ. Ο συνδυασμός των οικονομικών απολαβών και των μη ισλαμικών αξιών αυτής της δραστηριότητας αντιμετωπίζεται με δυσαρέσκεια τόσο από τα πλέον φονταμενταλιστικά στοιχεία της κοινωνίας όσο και από τους άνεργους.

Εντονότερη είναι η δυσαρέσκεια σε βάρος των Χριστιανών στο νότο καθώς και στο αποκαλούμενο τρίγωνο των Σουνιτών, όπου υπάρχει σήμερα η τάση συσταλτικής ερμηνείας του Ισλάμ. Όσοι παρείχαν τις πληροφορίες στις οποίες στηρίχθηκε το παρόν έγγραφο ανέφεραν αρκετές περιπτώσεις χριστιανικών οικογενειών που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την περιοχή της διαμονής τους μετά από περιστατικά λεηλασίας και / ή επίθεσης με μικρούς εκρηκτικούς μηχανισμούς που έπληξαν τα καταστήματα εμπορίας αλκοόλ που διατηρούσαν. Ενώ είναι πιθανό οι επιθέσεις αυτές να οφείλονται σε θρησκευτικούς λόγους πολλά από τα θύματα πιστεύουν ότι μπορεί οι αυτουργοί των προαναφερόμενων πράξεων να φθονούσαν τα οικονομικά οφέλη που αποκόμιζαν από τα καταστήματά τους και να επιθυμούσαν να τα οικειοποιηθούν. Τα περισσότερα από τα προαναφερόμενα εγκλήματα δεν καταγγέλλονται στις αρχές αφενός λόγω της αναποτελεσματικότητας της αστυνομίας και αφετέρου λόγω του θρησκευτικού στοιχείου που εμπειριέχει η διάπραξή τους. Τα θύματα των επιθέσεων προτίμησαν να τηρήσουν διακριτική στάση και διαφαίνεται ότι επιλέγουν τη λύση της αναχώρησης από τον τόπο της διαμονής τους παρά την αντιμετώπιση περαιτέρω κακομεταχείρισης. Οι πλέον πρόσφατες εκρήξεις που έπληξαν τις εκκλησίες στη Βαγδάτη και στη Μοσούλη την 1^η Αυγούστου 2004 καθώς και ο αυξανόμενος αριθμός των ιρακινών χριστιανών που αναζήτησαν καταφύγιο στη γειτονική Συρία τους τελευταίους τρεις μήνες αποτελεί ένδειξη της επιδείνωσης της κατάστασης των Χριστιανών στο Ιράκ.

Οι γυναίκες που είναι χριστιανές αντιμετωπίζουν κακομεταχείριση και πιέζονται από τις εξτρεμιστικές ομάδες να υιοθετήσουν συγκεκριμένο τύπο ενδυμασίας που περιλαμβάνει την κάλυψη της κεφαλής.

Η. Γυναίκες

Σύμφωνα με την ιρακινή νομοθεσία που ίσχυε επί του καθεστώτος του Σαντάμ Χουσεΐν οι ιρακινές, συγκρινόμενες με τις γυναίκες άλλων μουσουλμανικών κρατών, απολάμβαναν την πλέον φιλελεύθερη προστασία. Ο γάμος απαγορευόταν σε ηλικία μικρότερη των 18 ετών, οι άντρες δεν αντιμετώπιζαν ευνοϊκότερα στην περίπτωση της κληρονομικής διαδοχής, του διαζυγίου και της κηδεμονίας/επιμέλειας των παιδιών. Ήταν αρκετά συνηθισμένο για τις γυναίκες του Ιράκ να κατέχουν πολιτικά αξιώματα και, πριν επέμβαση του 2003 το Ιράκ, ως αραβική χώρα, κατείχε, κατά τον Ο.Η.Ε., ιδιαίτερα υψηλή σειρά κατάταξης στον παγκόσμιο χάρτη επί θεμάτων ισότητας των δύο φύλων.

Αν και ο πρέσβης Bremer της Προσωρινής Συμμαχικής Αρχής Διακυβέρνησης αρνήθηκε να επικυρώσει το Νόμο 137/29.12.2003 του Ιρακινού Συμβουλίου Διακυβέρνησης (με τον οποίο αντικαθίστατο το ιρακινό οικογενειακό δίκαιο με το νόμο της Σαρία) με το σκεπτικό ότι στερούσε τα θεμελιώδη δικαιώματα των γυναικών το νέο Μεταβατικό Σύνταγμα της χώρας δεν αναγνωρίζει ισότητα δικαιωμάτων αντρών και γυναικών για τη σύναψη του γάμου, διαρκούντος του γάμου, και στο διαζύγιο. Δεν εγγυάται στις γυναίκες το δικαίωμα να κληρονομήσουν σε βάση ισότητας με

τους άντρες και παραλείπει να εγγυηθεί στα παιδιά των ιρακινών γυναικών που είναι παντρεμένες με αλλοδαπούς το δικαίωμα να αποκτήσουν την ιθαγένεια της μητέρας τους. Εάν το Σύνταγμα υιοθετηθεί και κυρωθεί με την παρούσα μορφή του θα αναφέρει ότι το Ισλάμ είναι πηγή δικαίου και άρα θα καταργηθεί η ισχύς κάθε διάταξης που αντιβαίνει σε θρησκευτικούς κώδικες. Για παράδειγμα, το Ισλάμ επιτρέπει στους άντρες να παντρεύονται τις γυναίκες χωρίς να θέτει κατώτατο όριο για την τέλεση του γάμου.

Πολλές οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και οργανώσεις υποστήριξης των δικαιωμάτων των γυναικών υποστηρίζουν ότι το νέο Σύνταγμα πρέπει να ρυθμίσει τα προαναφερόμενα θέματα. Το Ταμείο Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών για τις Γυναίκες (United Nations Development Fund for Women – UNIFEM) προσπαθεί προς το παρόν να εφαρμόσει στο Ιράκ στρατηγική υποστήριξης των γυναικών πολιτικών. Συνεργάζεται με την Μεταβατική Ιρακινή Κυβέρνηση και έχει ορίσει υπεύθυνο για την ισότητα των φύλων σε κάθε Υπουργείο. Έχει επίσης ιδρυθεί Υπουργείο για Γυναικεία Θέματα.

Μετά την κατάρρευση του προηγούμενου καθεστώτος, η κατάσταση των γυναικών επιδεινώθηκε. Οι μουσουλμάνες αλλά και οι χριστιανές ενθαρρύνονται και κάποιες φορές πιέζονται να καλύπτουν τα πρόσωπά τους με μαντήλι. Πολλές χριστιανές συμμορφώθηκαν με τις κοινωνικές αυτές απαιτήσεις προκειμένου να μην προσελκύουν την προσοχή. Στο μεταπολεμικό Ιράκ κάποιες ομάδες που ανέλαβαν στα πανεπιστήμια, στα νοσοκομεία και σε άλλους θεσμικούς φορείς διέταξαν τις γυναίκες να καλύψουν τα πρόσωπά τους και να φορούν συνεχώς μαντήλι. Οι στάσεις αυτές πλήττουν το δικαίωμα των γυναικών να κυκλοφορούν ελεύθερα και να έχουν ελεύθερη και ισότιμη πρόσβαση στην απασχόληση και σε άλλες κοινωνικές υπηρεσίες. Στο νότο, όλο και περισσότερες γυναίκες αποθαρρύνονται από τη συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και στη δημόσια ζωή, παρά τα ισχυρά κίνητρά τους για την ενδυνάμωση της θέσης τους.

Στο κεντρικό Ιράκ, η ανασφάλεια και η απουσία του κράτους δικαίου που μαστιίζουν όλη τη χώρα πλήττει ιδιαίτερα την ελευθερία κυκλοφορίας των γυναικών λόγω του φόβου απαγωγών. Στο βορρά, δεν έχει σταματήσει η διάπραξη εγκλημάτων τιμής παρά την υιοθέτηση νομοθεσίας που τα ποινικοποιεί. Επίσης, οι γυναίκες - θύματα σεξουαλικής επίθεσης εξοστρακίζονται από τις οικογένειές τους προκειμένου να διατηρηθεί η τιμή της οικογένειας. Προς το παρόν λειτουργεί ένα κέντρο προστασίας των γυναικών – θυμάτων των εγκλημάτων τιμής. Όμως, κατά τη UNIFEM δεν είναι γνωστή η λειτουργία αυτού του κέντρου στο γυναικείο πληθυσμό του βορείου Ιράκ. Δεν υπάρχει σύστημα παραπομπής για τις γυναίκες που αντιμετωπίζουν προβλήματα και οι αστυνομικές αρχές δεν έχουν ευαισθητοποιηθεί στα ιδιαίτερα προβλήματα των γυναικών. Έτσι, ουδέποτε καταγγέλλονται «εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και προσβολής της γενετήσιας αξιοπρέπειας», ειδικά από τα θύματα που επιλέγουν να μην προσελκύουν την προσοχή ή να μην εκτίθενται υποβάλλοντας μήνυση στις αστυνομικές αρχές.

Θ. Οι Άραβες των Βάλτων (Marsh Arabs)

Η πλειοψηφία αυτής της κατηγορίας των Αράβων είναι συγκεντρωμένη στο νότιο Ιράκ (στη Bashrah και στις όμορες περιφέρειες). Παραδοσιακά, οι Ιρακινοί θεωρούσαν ότι οι Άραβες των Βάλτων αποτελούν ιδιαίτερη εθνοτική ομάδα. Αρκετές διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στο νότο διαπίστωσαν ότι οι Άραβες της κατηγορίας αυτής συχνά αντιμετωπίζονται από το ντόπιο πληθυσμό ως πολίτες δεύτερης κατηγορίας και υπόκεινται διακριτική μεταχείριση, τόσον όσον αφορά στην πρόσβαση στην απασχόληση όσο και στις υπόλοιπες βασικές υπηρεσίες. Όσοι Άραβες των Βάλτων επιστρέφουν από το Ιράν αντιμετωπίζονται με ιδιαίτερη καχυποψία και γενικότερα κατηγορούνται για κάθε εγκληματική δραστηριότητα που διαπράττεται στο νότο.

I. Ανιθαγένεια και Έγγραφα Τεκμηρίωσης

Η ανιθαγένεια είναι για το Ιράκ σημαντικό πρόβλημα. Η προηγούμενη κυβέρνηση αφαίρεσε την ιρακινή ιθαγένεια από 500.000 πολίτες της χώρας (συμπεριλαμβανομένων των κούρδων Failis και των Αράβων Σιιτών) τους οποίους απέλασε στο Ιράν. Στο μεταξύ οι Bidouns (ανιθαγενείς νομάδες) ζουν εντεύθεν και εντεύθεν των συνόρων Ιράκ/Κουβέιτ. Επιπλέον, τα παιδιά μεικτών γάμων (ειδικότερα όταν η μητέρα είναι Ιρακινή και ο πατέρας αλλοδαπός) καθώς και οι γυναίκες (όπως οι Ιρακινές σύζυγοι αλλοδαπών) μπορεί να αντιμετωπίσουν ιδιαίτερα προβλήματα κατά την επιστροφή τους στο Ιράκ. Στο πρόσφατο παρελθόν, τα θέματα της ιθαγένειας δεν είχαν κριθεί από δικαστήρια και η σχετική νομοθεσία αναθεωρείτο συχνά, με αποτέλεσμα να είναι δυσεύρετη η εξειδίκευση των γηγενών επαγγελματιών επί του θέματος.

K. Νάρκες και Εγκαταλελειμμένα Πυρομαχικά

Στο Ιράκ είναι διασπαρμένες περίπου 10.000.000 νάρκες. Χρονολογούνται από τις διάφορες συρράξεις που συμμετείχε η χώρα από το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και εντεύθεν. Λόγω του Ιρανο-Ιρακινού πολέμου της δεκαετίας του 1980 σημαντικό τμήμα των 1200 χιλιομέτρων των ιρανο-ιρακινών συνόρων, συμπεριλαμβανομένων των υδάτινων πόρων, είναι γεμάτο νάρκες και πυρομαχικά που δεν έχουν εκραγεί ή χρησιμοποιηθεί.

Η κατάσταση αυτή είναι ιδιαίτερα επικίνδυνη για όσους επαναπατρίζονται αυθόρμητα καθώς εισέρχονται συνήθως στη χώρα από παράνομα μεθοριακά σημεία εισόδου με αποτέλεσμα την πρόκληση θανάτων. Ενώ η δραστηριότητα αποναρκοθέτησης συνεχίζεται χρειάζεται χρόνος για να ολοκληρωθεί και για πολλά χρόνια οι νάρκες θα απειλούν σοβαρά τη σωματική ακεραιότητα και την προσωπική ασφάλεια των πολιτών.

Επιπλέον, νέες νάρκες τοποθετήθηκαν στις περιοχές επιστροφής πριν και κατά τη διάρκεια της επέμβασης των Συμμαχικών Δυνάμεων. Γενικά, οι επαναπατριζόμενοι δεν γνωρίζουν τις ναρκοθετημένες περιοχές. Εξάλλου, οι επαναπατριζόμενοι ιρακινοί πρόσφυγες που αναγκάζονται να ζήσουν εκτός των περιοχών της προ της αναχώρησής τους από το Ιράκ διαμονής τους, συχνά αναζητούν καταφύγιο σε δημόσια κτίρια όπου μετά τον πρόσφατο πόλεμο έχουν εγκαταλειφθεί αχρησιμοποίητα πυρομαχικά.

Με πρωτοβουλία της Προσωρινής Συμμαχικής Αρχής Διακυβέρνησης ιδρύθηκαν στη Βαγδάτη υπό την αιγίδα του Υπουργείου Σχεδιασμού η Εθνική Ιρακινή Αρχή και το Ιρακινό Κέντρο Δράσης κατά των Ναρκών, δύο όργανα που έχουν σκοπό να σχεδιάσουν και να επιβλέψουν τη δράση κατά των ναρκών. Η Εθνική Ιρακινή Αρχή Δράσης κατά των Ναρκών άρχισε να λειτουργεί στις 9 Ιουλίου 2003 και είναι αρμόδια για την ανάπτυξη πολιτικής δράσης κατά των ναρκών και για την παροχή οδηγιών στους πυροτεχνουργούς για τις πρότυπες μεθόδους και τον τρόπο λειτουργίας στο Ιράκ. Θα είναι επίσης αρμόδια για την ανάπτυξη νομοθεσίας για την δράση κατά των ναρκών στη χώρα.

III. Ασφάλεια της Περιουσίας

A. Κατάσταση απασχόλησης και άλλες παραγωγικές εισοδήματος δραστηριότητες

Εκτός από την κατάσταση ασφαλείας μια δεύτερη πηγή ανησυχίας καθώς και το κυριότερο εμπόδιο για την επιστροφή των Ιρακινών είναι το σημερινό υψηλό ποσοστό ανεργίας στο Ιράκ. Πριν τον πρόσφατο πόλεμο, οι άνεργοι δικαιούνταν κάποια μορφής προνοιακό επίδομα που καταβαλόταν από την κυβέρνηση αν και πρέπει να υπογραμμιστεί ότι το βοήθημα αυτό ήταν ιδιαίτερα περιορισμένο και η δυνατότητα πρόσβασης ιδιαίτερα δύσκολη. Μετά την επέμβαση των Συμμαχικών Δυνάμεων οι εργαζόμενοι στην Ιρακινή Κυβέρνηση και στη δημόσια βιομηχανία έμειναν άνεργοι. Οι τιμές των βασικών αγαθών έχουν αυξηθεί και πολλοί άνθρωποι είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι καθώς δεν μπορούν να εξασφαλίσουν τις βασικές ανάγκες τους και αυτές των οικο-

γενειών τους. Λόγω της έλλειψης προϋπολογισμού των υπουργείων και της κατάρρευσης της δημόσιας βιομηχανίας οι ευκαιρίες απασχόλησης είναι πολύ λίγες. Ο ανταγωνισμός για την κάλυψη των κενών θέσεων είναι ιδιαίτερα υψηλός. Για κάθε θέση εργασίας υποβάλλονται 400 έως 700 αιτήσεις. Από την άλλη πλευρά οι μισθοί είναι ιδιαίτερα χαμηλοί και επιτρέπουν στους εργαζόμενους να καλύψουν μόνον τις βασικές τους ανάγκες. Πολλοί υποστηρίζουν ότι για να επιζήσουν εξαρτώνται από τα χρήματα των συγγενών τους που ζουν στο εξωτερικό καθώς και από τα τρόφιμα που διανέμονται μέσω του Δημόσιου Συστήματος Διανομής. Οι επαναπατριζόμενοι από τρίτες χώρες συχνά λαμβάνουν επιδόματα σε χρήματα προκειμένου να ανοίξουν μικρές επιχειρήσεις, αλλά η σχετική αγορά είναι ιδιαίτερα περιορισμένη. Μπορεί να αντιμετωπίσουν επίσης διακριτική μεταχείριση όταν ενδιαφέρονται για θέσεις εργασίας εάν δεν είναι γνωστοί στην κοινότητα και υποχρεούνται να ανταγωνιστούν με άλλους που παρέμειναν στο Ιράκ υπομένοντας τις οικονομικές και πολιτικές δυσκολίες. Συστατική επιστολή από πολιτικό ή θρησκευτικό κόμμα προς υποστήριξη του υποψήφιου επαναπατριζόμενου αποτρέπει τη διακριτική μεταχείριση στην αγορά εργασίας.

Όμως, αρκετοί Ιρακινοί από τους οποίους αντλήθηκαν οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται στο παρόν έγγραφο υποστήριξαν ότι τα σεμινάρια κατάρτισης σε διάφορους τομείς, όπως είναι η γεωργία μπορεί να συνδράμουν ιδιαίτερα τους συμπολίτες τους και ειδικότερα όσους επιστρέφουν από τρίτες χώρες, να αναζητήσουν εργασία. Σε όλη τη χώρα υπάρχει επίσης ζήτηση για εξειδικευμένους εργαζόμενους (ειδικά εργολάβους και εργαζόμενους με ειδικευση στα κατασκευαστικά έργα) αν και κάποιοι διστάζουν να αναζητήσουν εργασία σε αυτούς τους τομείς επειδή τους τελευταίους μήνες είναι πολλά τα περιστατικά απαγωγών και σε κάποιες περιπτώσεις εκτελέσεων των εργολάβων και του προσωπικού που απασχολούν.

Τους τελευταίους έξη μήνες στόχος επιθέσεων είναι οι διανοούμενοι, όπως οι καθηγητές πανεπιστημίου και άλλοι. Οι απειλές που δέχεται η ομάδα των ιρακινών διανοουμένων μπορεί να πλήξει σοβαρά την προοπτική της απασχόλησης των μορφωμένων Ιρακινών που επιθυμούν να επιστρέψουν στο Ιράκ.

B. Ισότητα πρόσβασης και διαθεσιμότητα των βασικών υπηρεσιών

Προς το παρόν, η ευρύτερα χρησιμοποιούμενη υπηρεσία στο Ιράκ είναι το Δημόσιο Σύστημα Διανομής Τροφίμων. Ενώ η πρόσβαση στα κέντρα διανομής δεν διέπεται από διακρίσεις, πολλές μη κυβερνητικές οργανώσεις δήλωσαν ότι κάποιες εθνότητες όπως οι Ahwazis αντιμετωπίζουν δυσκολίες όταν ζητούν την έκδοση δελτίου συσσίτιου, που αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για να έχουν πρόσβαση στο σύστημα διανομής τροφίμων. Οι επαναπατριζόμενοι που δεν ομιλούν την αραβική γλώσσα μπορεί να αντιμετωπίζουν προβλήματα πρόσβασης στα κέντρα διανομής καθώς συχνά θεωρούνται από το προσωπικό του προαναφερόμενου Δημοσίου Συστήματος ως αλλοδαποί. Όσοι αδυνατούν να αποδείξουν ότι είναι ιρακινοί (για παράδειγμα όσοι είναι ανιθαγενείς) και κανένας μάρτυρας δεν μπορεί να βεβαιώσει ότι είναι πολίτες του Ιράκ αναμφισβήτητα αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα. Οι πρόσφυγες, όπως αυτοί του καταυλισμού Al Tash, καταγράφονται από το Υπουργείο Εμπορίου το οποίο τους παρέχει τρόφιμα. Όμοια, στο βορρά, οι πρόσφυγες που είναι εφοδιασμένοι με έγγραφα ταυτότητας και άδειες παραμονής που χορηγούν οι τοπικές αρχές είναι επίσης καταγεγραμμένοι από το Υπουργείο Εμπορίου και άρα έχουν πρόσβαση στο συσσίτιο.

Γ. Υγεία

Οι Ιρακινοί μπορούν να επισκέπτονται είτε τις δομές του δημόσιου συστήματος υγείας είτε να προσφεύγουν στις υπηρεσίες των ιδιωτικών κλινικών, που είναι δαπανηρές. Ενώ η εξέταση

στα δημόσια νοσοκομεία είναι δωρεάν η τιμή των φαρμάκων είναι ιδιαίτερα υψηλή. Τα νοσοκομεία μπορούν γενικότερα να αποθηκεύουν και να παρέχουν βασικά ιατρικά είδη, αν και η ποσότητα και η ποιότητα (υπάρχει πρόβλημα με τα ληγμένα φάρμακα) δεν είναι αξιόπιστες. Άλλα φάρμακα είναι διαθέσιμα μόνον στα φαρμακεία. Ειδικά ενόψει του υψηλού ποσοστού ανεργίας και των χαμηλών μισθών είναι ιδιαίτερα προβληματικό το υψηλό κόστος φαρμάκων για όσους έχουν ιδιαίτερες ιατρικές ανάγκες. Ιδιαίτερα σοβαρή είναι η κατάσταση στις τέσσερις νότιες περιφέρειες, όπου λειτουργούν τέσσερα νοσοκομεία, ένα σε κάθε περιφέρεια, αλλά μόνον το 25% του νοσοκομειακού εξοπλισμού λειτουργεί, ΕΑΝ υπάρχει ηλεκτρικό ρεύμα. Τα ιατρικά είδη σπανίζουν και τα νοσοκομεία υπομένουν τις συνέπειες του διεθνούς αποκλεισμού. Οι ειδικές θεραπείες, όπως η χημειοθεραπεία και η ακτινοβολία, είναι δύσκολο να εφαρμοστούν λόγω της έλλειψης φαρμάκων καθώς και των προβλημάτων ηλεκτροδότησης που είναι αναγκαία για τη λειτουργία του σχετικού εξοπλισμού. Στις παιδιατρικές κλινικές δεν αναμένεται να επιζήσουν τα παιδιά που πάσχουν από λευχαιμία και άλλες ιάσιμες ασθένειες λόγω της έλλειψης των αναγκαίων μέσω των θεραπειών.

Λόγω της έλλειψης της κατάλληλης φροντίδας καθώς και της κατάρρευσης της λειτουργίας πολλών δημόσιων κέντρων υγείας πολλοί άνθρωποι καταφεύγουν σε παραδοσιακές μεθόδους φροντίδας της υγείας. Σπανίζουν οι επαγγελματίες παροχής φροντίδων της υγείας στις γυναίκες με αποτέλεσμα ο γυναικείος πληθυσμός, ειδικά στις αγροτικές ή στις αυστηρά θρησκευτικές περιοχές, να απολαμβάνει τις φροντίδες υγείας της παραδοσιακής ιατρικής, καθώς δεν επισκέπτεται άντρες γιατρούς. Χαρακτηριστικό του τομέα της υγείας είναι η σοβαρή έλλειψη ανθρώπινου και εξειδικευμένου προσωπικού καθώς και νοσοκόμων.

Δ. Νερό, αποχετευτικό σύστημα και εγκαταστάσεις υγιεινής

Το σύστημα ύδρευσης στο νότιο Ιράκ είναι ιδιαίτερα χαμηλού επιπέδου και περιγράφεται από όλους ως χειρότερο σε σχέση με την κατάσταση πριν από την επέμβαση των Συμμαχικών Δυνάμεων, αν και το υπάρχον σύστημα ήταν ήδη παραμελημένο και χρειαζόταν επισκευή. Στο νότο, η έλλειψη καθαρού πόσιμου νερού έχει άμεση επίδραση στην αύξηση των ασθενειών που σχετίζονται με το νερό, τα δε μικρά παιδιά είναι η πρώτη ομάδα που πλήττεται. Μετά την κατάρρευση του προηγούμενου καθεστώτος πολλές γυναίκες έπαψαν να θηλάζουν τα μωρά τους (μέθοδος διατροφής που επέβαλε και ενθάρρυνε το προηγούμενο καθεστώς) και άρχισαν να χρησιμοποιούν βρεφικά συσκευασμένα γάλατα που συμπληρώνουν με νερό, παράγοντας που συνέβαλε στο υψηλό ποσοστό της κακής διατροφής των παιδιών.

Αν και η πλειοψηφία του πληθυσμού στο νότιο Ιράκ εξαρτιόταν για χρόνια από το εμφιαλωμένο νερό, πολλοί άνθρωποι σε άλλες περιοχές του Ιράκ έπιναν στο παρελθόν νερό του υδραγωγείου. Μια από τις παράπλευρες συνέπειες του πρόσφατου πολέμου είναι η λεηλασία και η καταστροφή των εγκαταστάσεων ύδρευσης. Η ποιότητα του νερού έχει επιδεινωθεί, όχι μόνον λόγω της καταστροφής του συστήματος ύδρευσης αλλά επίσης και λόγω των ανοικτών υπονόμων. Το νερό των ποταμών αποτελεί την κύρια πηγή πόσιμου νερού στο Ιράκ και η ποιότητά του εξαρτάται από αντικειμενικούς καιρικούς παράγοντες (ξηρασία κλπ) καθώς και από την πρόσφατη αύξηση των λυμάτων και των σκουπιδιών.

Η αποκομιδή των σκουπιδιών είναι μεγάλο πρόβλημα σε όλη τη χώρα, αλλά είναι ιδιαίτερα σοβαρό στις νότιες περιφέρειες. Το σύστημα διαχείρισης των σκουπιδιών υπάγεται στην αρμοδιότητα των κοινοτήτων, αλλά είναι αναποτελεσματικό καθώς οι περισσότερες δεν διαθέτουν τους αναγκαίους πόρους για την τακτική συλλογή και αποκομιδή. Τα σκουπίδια αποτελούν σημαντική πηγή ρύπων καθώς και εν δυνάμει κίνδυνο για την υγεία του πληθυσμού, τόσο ως αιτία ασθενειών όσο και ως λόγος ασφαλείας, καθώς η εκκαθάρισή τους μπορεί να σημαίνει φορτίο ή

σωρούς που μπορεί να περιέχουν νάρκες ή μη χρησιμοποιημένα και εγκαταλελειμμένα πυρομαχικά.

Ε. Τρόφιμα και Διατροφή

Από το Νοέμβριο του 2003 που έληξε η εφαρμογή του προγράμματος «Πετρέλαιο για Τρόφιμα» η ανθρωπιστική βοήθεια διοχετεύεται στον πληθυσμό από το Δημόσιο Σύστημα Διανομής, βάσει συμφωνίας που έχει συναφθεί μεταξύ του Ιρακινού Υπουργείου Εμπορίου και του Παγκόσμιου Προγράμματος Τροφίμων (World Food Programme – WFP). Όσοι επιθυμούν να λαμβάνουν ανθρωπιστική βοήθεια σε τρόφιμα πρέπει να καταγράφονται στο Υπουργείο Εμπορίου προκειμένου να εκδίδεται στο όνομά τους δελτίο συσσιτίου που υποχρεούνται να επιδεικνύουν στο τοπικό κέντρο διανομής τροφίμων προκειμένου να λαμβάνουν τις ορισμένες ποσότητες τροφίμων. Επειδή η έκδοση του προαναφερόμενου δελτίου είναι διαδικασία χρονοβόρα, εκκρεμούσης της ολοκλήρωσής της, οι νέο-αφικνούμενοι και / ή οι επαναπατριζόμενοι Ιρακινοί υποχρεούνται γενικότερα να στηρίζονται στην οικογένειά τους και στους γείτονες όσον αφορά στη διατροφή τους. Το Δημόσιο Σύστημα Διανομής είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικό. Στην πράξη το 100% του ιρακινού πληθυσμού, δηλαδή 27.000.000 άνθρωποι, λαμβάνει μηνιαίως ανθρωπιστική βοήθεια σε τρόφιμα. Εκτιμάται ότι περίπου το 70% του ιρακινού πληθυσμού εξαρτάται από τη θεωρούμενη ως «εισόδημα» ανθρωπιστική βοήθεια σε τρόφιμα που καλύπτει και συμπληρώνει τις ανάγκες διατροφής. Ενώ κατ' αρχήν τα δελτία συσσιτίου εκδόθηκαν σε όσους μπορούσαν να αποδείξουν ότι είναι Ιρακινοί πολίτες, η διαδικασία έχει τροποποιηθεί ώστε να καλύπτει και όσους αδυνατούν να αποδείξουν την ιρακινή ιθαγένεια ή όσους έχουν στερηθεί την ιθαγένεια. Προφανώς, το Υπουργείο Εμπορίου δέχεται πλέον ως αποδεικτικό στοιχείο τις καταθέσεις μαρτύρων ότι ο ενδιαφερόμενος είχε γεννηθεί στο Ιράκ ή ότι και οι δύο γονείς του είχαν γεννηθεί στο Ιράκ.

ΣΤ. Εκπαίδευση

Εξαιτίας της κατάστασης ασφαλείας πολλοί γονείς φοβούνται προς το παρόν να στείλουν τα παιδιά τους, ιδιαίτερα τα κορίτσια, στο σχολείο λόγω του κινδύνου αρπαγής ή επιθέσεων με εκρηκτικά ή αψιμαχιών που αποτελούν καθημερινό φαινόμενο της ζωής του Ιράκ.

Περίπου το 50% των σχολείων της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του Ιράκ είναι σε άθλια κατάσταση, χρειάζονται επισκευή και δεν θεωρούνται κατάλληλα για τα παιδιά καθώς δεν διαθέτουν εγκαταστάσεις ύδρευσης και χώρων υγιεινής. Η κατάσταση ήταν ίδια υπό το προηγούμενο καθεστώς και επιδεινώθηκε μετά τον πρόσφατο πόλεμο. Έτσι, όσα σχολεία λειτουργούν εξυπηρετούν υπερβολικά μεγάλο αριθμό μαθητών, που υποχρεούνται να παρακολουθούν τα μαθήματα σε λυόμενα κτίσματα. Η ποιότητα της εκπαίδευσης ποικίλει ανάλογα με την περιοχή, λόγω της ποιότητας και του επιπέδου κατάρτισης των δασκάλων. Όπως έχει παρατηρηθεί και για τους άλλους τομείς, στο νότιο Ιράκ βρίσκονται τα σχολεία που αφενός στεγάζουν ιδιαίτερα μεγάλο αριθμό μαθητών και αφετέρου είναι σε άθλια κατάσταση. Ο συνωστισμός των μαθητών οφείλεται εν μέρει στο μεγάλο αριθμό των προσφύγων που επαναπατρίστηκαν τους τελευταίους μήνες από το Ιράν στο νότιο Ιράκ.

Ενώ δεν υπάρχει αξιοσημείωτη έλλειψη δασκάλων στο βόρειο και κεντρικό Ιράκ, στο νότο δεν υπάρχουν δάσκαλοι, κυρίως λόγω της αδυναμίας καταβολής των μισθών. Το επίπεδο ικανότητας των διδασκόντων είναι ιδιαίτερα χαμηλό και πολλοί δάσκαλοι δεν πληρούν τα τυπικά στοιχεία παιδαγωγικής κατάρτισης. Περαιτέρω, το πρόγραμμα των διδασκομένων μαθημάτων στα ιρακινά σχολεία δεν έχει ανανεωθεί τα τελευταία 15 χρόνια. Σχέδια για την ανανέωσή του αποτελούν προτεραιότητα του Υπουργείου Παιδείας, αλλά θα χρειαστούν αρκετά χρόνια για την ολοκλήρωσή τους.

Σύμφωνα με αρκετές μη κυβερνητικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην περιοχή δεν υπάρχει διακριτική μεταχείριση όσον αφορά στην πρόσβαση των επαναπατριζομένων στα σχολεία, κυρίως λόγω των φυλετικών δομών και της επιστροφής, όσων είχαν αναχωρήσει στο εξωτερικό, στις περιοχές όπου διέμεναν, με συνέπεια να είναι γνωστοί στις κοινότητές τους. Όμως, η πρόσβαση των παιδιών που επαναπατρίζονται στα σχολεία μπορεί να παρουσιάζει προβλήματα, κυρίως γλωσσικά, επειδή τα περισσότερα δεν ομιλούν αρκετά καλά την Αραβική ώστε να παρακολουθήσουν τα μαθήματα. Το φαινόμενο αυτό είναι ιδιαίτερα έντονο στο νότο όπου μεγάλος είναι ο αριθμός των προσφύγων που επέστρεψαν από το Ιράν. Σύμφωνα με τη UNICEF, είναι επιτακτική η ανάγκη της επιμόρφωσης των δασκάλων που δεν γνωρίζουν πώς να χειριστούν παρόμοιες περιπτώσεις και τείνουν να τιμωρούν τα παιδιά για λανθασμένους λόγους, όπως επειδή δεν ομιλούν καλά την Αραβική ή δεν φορούν σωστά τη σχολική στολή.

Προς το παρόν δεν υπάρχουν στο Ιράκ σχολεία για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες ή με μαθησιακές δυσκολίες.

Ενώ τα πανεπιστήμια της χώρας είναι ανοικτά και λειτουργούν πολλά αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της έλλειψης καθηγητών καθώς πολύ εξειδικευμένο προσωπικό εγκατέλειψε το Ιράκ (εκτιμάται ότι από το 1995 έως το 2000 200 καθηγητές αναχώρησαν από τα 20 σημαντικότερα πανεπιστήμια της χώρας). Όσοι παρέμειναν και ήσαν μέλη του κόμματος Βα'αθ (όπως ισχύει για αρκετούς επαγγελματίες) απολύθηκαν μετά την κατάρρευση του καθεστώτος του Σαντάμ Χουσεΐν αν και κάποιοι επαναπροσλήφθηκαν λόγω της ανάκλησης της διαταγής της Προσωρινής Συμμαχικής Αρχής Διακυβέρνησης που αφορά στα μέλη του Βα'αθ. Οι μισθοί των καθηγητών των Πανεπιστημίων καταβάλλονται από το Υπουργείο Παιδείας. Η αναφερθείσα αύξηση των μισθών τους έχει εξανεμιστεί από την αύξηση του κόστους ζωής. Πολλοί πανεπιστημιακοί καθηγητές που συμμετείχαν στην έρευνα για την σύνταξη του παρόντος εγγράφου δήλωσαν ότι αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες επειδή παραδοσιακά οι μισθοί των πανεπιστημιακών ήσαν χαμηλότεροι από αυτούς των υπολοίπων μισθωτών.

Όσοι έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση εκτός του Ιράκ και επαναπατρίζονται αντιμετωπίζουν πρόβλημα πρόσβασης στο πανεπιστήμιο κυρίως λόγω της ισοτιμίας των σπουδών. Οι κάτοχοι αλλοδαπών διπλωμάτων απαιτείται να επικοινωνούν άμεσα με το Υπουργείο Παιδείας στη Βαγδάτη, που αξιολογεί την κάθε υπόθεση εξατομικευμένα και αποφασίζει εάν ο ενδιαφερόμενος μπορεί να εγγραφεί στο πανεπιστήμιο. Αντίθετα, δεν απαιτείται να υπαχθούν σε κάποια ειδική διαδικασία προκειμένου να εγγραφούν στα ιρακινά πανεπιστήμια οι επαναπατριζόμενοι που ήσαν ήδη φοιτητές πριν διαφύγουν στο εξωτερικό.

Ζ. Ηλεκτρισμός, εγκαταστάσεις παραγωγής ενέργειας και πετρέλαιο

Η παροχή ηλεκτρικού ρεύματος στο κεντρικό Ιράκ μπορεί στην καλλίτερη περίπτωση να χαρακτηριστεί περίεργη: στο βορρά είναι αρκετά σταθερή και στο νότο εξαιρετικά προβληματική. Η παροχή στο βορρά κυμαίνεται από τέσσερις ώρες την ημέρα στην Erbil έως περίπου αδιάλειπτη στην πόλη Dohuk αν και το γενικό αίσθημα είναι ότι ο αριθμός των διαθέσιμων μονάδων δεν επαρκεί για την ικανοποίηση των αναγκών του πληθυσμού. Το ηλεκτρικό ρεύμα στην περιοχή της Βαγδάτης είναι διαθέσιμο στο 50% του χρόνου και ανά διαστήματα τριών ωρών. Όσοι συμμετείχαν στην έρευνα για το παρόν έγγραφο δήλωσαν ότι περίμεναν να είναι χειρότερη η κατάσταση στη διάρκεια του καλοκαιριού καθώς η επιβάρυνση του συστήματος παροχής ηλεκτρικού ρεύματος αυξάνεται λόγω της χρήσης κλιματιστικών. Οι κάτοικοι θεωρούν ότι η παροχή ηλεκτρικού ρεύματος είναι κακή εν μέρει λόγω του υπάρχοντος συστήματος που δεν έχει επισκευασθεί ή αναβαθμισθεί από το 1979 καθώς και λόγω της πρόσφατης καταστροφής διαφόρων μονάδων παραγωγής ενέργειας από την επέμβαση των Συμμαχικών Δυνάμεων και της αποτυχίας τους να ολοκληρώσουν το σχέδιο συντήρησης και επισκευής του δικτύου όπως υποσχέθηκαν. Ιδιωτικής

χρήσης γεννήτριες αποτελούν τον κανόνα για ένα ιδιαίτερα μικρό ποσοστό του πληθυσμού που μπορεί να ανταποκριθεί στο κόστος αγοράς και συντήρησής τους. Η αστάθεια της τάσης του ηλεκτρικού δικτύου πλήττει σοβαρά άλλες πτυχές της καθημερινής ζωής, όπως είναι η ψύξη, ο κλιματισμός, η λειτουργία των ηλεκτρονικών υπολογιστών και των νοσοκομείων καθώς και άλλων θεσμικών οργάνων. Τα προβλήματα που οφείλονται στην κακή κατάσταση του υπάρχοντος δικτύου επιδεινώνονται από το πλέον πρόσφατο φαινόμενο, αυτό της κλοπής καλωδίων προκειμένου να πωληθούν στην ελεύθερη αγορά. Η δραστηριότητα αυτή δεν είναι απλά διαδεδομένη σε όλη τη χώρα, φαίνεται να είναι ιδιαίτερα επικερδής λόγω της αναποτελεσματικότητας των αστυνομικών αρχών και της ανομίας που βασιλεύει στο Ιράκ.

Η. Βοήθεια επαναπατριsmού και επανενσωμάτωσης

Με εξαίρεση τα τρόφιμα που διανέμονται από το Δημόσιο Σύστημα Διανομής, οι ιρακινές αρχές δεν είναι σε θέση να διασφαλίσουν άλλης μορφής βοήθεια επαναπατριsmού και επανενσωμάτωσης σε όσους ιρακινούς επιστρέφουν από το εξωτερικό. Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες παρέχει τα στοιχειώδη (αλλά όχι τρόφιμα) στους πλέον ευάλωτους ιρακινούς που επαναπατρίζονται στις περιοχές καταγωγής τους, ανεξάρτητα από τον τρόπο επιστροφής τους, οργανωμένα ή αυθόρμητα. Όσοι επιστρέφουν εθελοντικά με τις οργανωμένες αποστολές της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες λαμβάνουν επιπλέον μηνιαίο βοήθημα σε τρόφιμα από το Παγκόσμιο Πρόγραμμα Τροφίμων και το Υπουργείο Εμπορίου και 20\$ για να αντιμετωπίσουν τις πρώτες ανάγκες τους. Περαιτέρω, έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν δωρεάν τα μέσα μαζικής μεταφοράς προκειμένου να φθάσουν στον προορισμό τους. Λόγω έλλειψης χώρου των αποστολών επαναπατριsmού, οι αποσκευές περιορίζονται σε 20 κιλά ανά άτομο. Όσοι επιστρέφουν από τον καταυλισμό Rafha της Σαουδικής Αραβίας λαμβάνουν γενναιόδωρη βοήθεια σε χρήμα από την κυβέρνηση της χώρας, και μπορούν να επαναπατρίσουν στο Ιράκ όλα τα αγαθά που απέκτησαν στη Σαουδική Αραβία. Σε όσους επιστρέφουν εθελοντικά από χώρες που δεν βρίσκονται στην περιοχή παρέχεται συνήθως γενναιόδωρο βοήθημα σε χρήμα, το ύψος του οποίου εξαρτάται από την πολιτική που ακολουθεί η κυβέρνηση της χώρας υποδοχής, από την οποία αναχωρούν. Οι επαναπατριζόμενοι αντιμετωπίζουν προβλήματα ασφαλείας καθώς είναι εύκολοι στόχοι ληστείας.

IV. Νομική Κατάσταση

A. Δικαιώματα ιδιοκτησίας – αποφάσεις επίλυσης διαφορών και μηχανισμοί αποκατάστασης

Η Ιρακινή Επιτροπή Εξέτασης των Περιουσιακών Υποθέσεων (Iraq Property Claims Commission – IPCC) είναι η οργάνωση που ιδρύθηκε για να επιλύσει διαφορές που αφορούν σε ιδιοκτησίες που κατασχέθηκαν εκτεταμένα από την προηγούμενη ιρακινή κυβέρνηση. Η κατάσχεση αποτελούσε μέσο τιμωρίας των αντικαθεστωτικών του Σαντάμ Χουσεΐν, επιβράβευσης των οπαδών του και αλλαγής της δημογραφικής κατάστασης των στρατηγικών περιοχών της χώρας. Το Ιρακινό Συμβούλιο Διακυβέρνησης (Iraqi Governing Council – IGC) έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη σύσταση του Καταστατικού το οποίο προβλέπει την ίδρυση της προαναφερόμενης Επιτροπής και τη δικαιοδοσία της. Το Καταστατικό άρχισε να ισχύει στις 15.1.2004 βάσει του Κανονισμού 8 του Ιρακινού Συμβουλίου Διακυβέρνησης και τροποποιήθηκε στις 24.6.2004 βάσει του Κανονισμού 12² του Συμβουλίου.

Η Ιρακινή Επιτροπή Εξέτασης των Περιουσιακών Υποθέσεων αποτελείται από την Εθνική Γραμματεία (αρμόδια για την επίβλεψη και την παρακολούθηση όλων των επιχειρησιακών και

² Για αναλυτική μελέτη των Κανονισμών αυτών βλέπε την ιστοσελίδα του Συμβουλίου: www.cpa-iraq.org έως 30.6.2005, οπότε θα καταργηθεί.

λειτουργικών δραστηριοτήτων της Επιτροπής), τις Περιφερειακές Επιτροπές (που κρίνουν τις υποθέσεις σε πρώτο βαθμό) που έχουν ιδρυθεί σε κάθε περιφέρεια του Ιράκ και στην περιοχή της Κουρδικής Περιφερειακής Κυβέρνησης καθώς και από την Επιτροπή Προσφυγών (που κρίνει τις υποθέσεις σε δεύτερο βαθμό), που εδρεύει στη Βαγδάτη.

Δικαίωμα πρόσβασης στην προαναφερόμενη Επιτροπή έχουν όλοι οι πολίτες της χώρας ή οι κληρονόμοι τους, που από την 17^η Ιουλίου 1968 έως την 9^η Απριλίου 2003 στερήθηκαν αυθαίρετα την περιουσία τους (δηλαδή σπίτι, διαμέρισμα ή τμήμα γης) ή δικαίωμα σε περιουσία (δηλαδή το δικαίωμα να καλλιεργούν τη γη) λόγω ενεργειών της προηγούμενης κυβέρνησης και / ή ενεργειών που μπορεί να αποδοθούν σ' αυτήν. Στις τελευταίες περιλαμβάνονται ενέργειες των μελών του κόμματος Βα' αθ και συγγενών ανωτάτων αξιωματούχων της κυβέρνησης ή του κόμματος Βα' αθ.

Δικαίωμα πρόσβασης στην Επιτροπή έχουν επίσης όσοι μεταξύ της 18^{ης} Μαρτίου 2003 και της 30^{ης} Ιουνίου 2005 έχασαν ή χάνουν την περιουσία τους ή κάποιο περιουσιακό δικαίωμά τους λόγω της εθνικότητάς τους, της θρησκείας τους, της αίρεσης που πρεσβεύουν ή για λόγους εθνικής εκκαθάρισης ή λόγω ενεργειών όσων προηγουμένως είχαν στερηθεί την περιουσία τους στο πλαίσιο της πολιτικής των κατασχέσεων της περιουσίας που εφάρμοζε η προηγούμενη κυβέρνηση.

Η δικαιοδοσία της Ιρακινής Επιτροπής Εξέτασης των Περιουσιακών Υποθέσεων δεν καλύπτει περιπτώσεις όπου οι πολίτες στερήθηκαν την περιουσία τους λόγω νόμιμου δημόσιου αναδασμού ή για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Επίσης, η Επιτροπή δεν εξετάζει περιπτώσεις στέρξης περιουσίας που δεν εμπεριέχουν στέρξη δικαιώματος που μεταφράζεται σε περιουσία, όπως είναι καταγγελίες για καταστροφή της περιουσίας ή για απώλεια της προσωπικής περιουσίας ή εισοδήματος. Αναγνωρίζεται ότι οι ιδιοκτήτες των οποίων οι περιουσίες κατασχέθηκαν στα πλαίσια της πολιτικής αναδασμού που εφάρμοσε η κυβέρνηση μετά το 1968 μπορεί να μην έλαβαν την προσήκουσα αποζημίωση ή καθόλου αποζημίωση. Αυτές οι παλαιές αδικίες, συμπεριλαμβανομένων όσων οφείλονται στο γεωργικό αναδασμό του 1968, θα ρυθμιστούν από την ιρακινή κυβέρνηση που θα εγκατασταθεί στο μέλλον.

Η καταγγελία ενώπιον της Επιτροπής πρέπει να υποβληθεί προσωπικά ή μέσω αντιπροσώπου σε οποιοδήποτε Γραφείο της το αργότερο έως την 30^η Ιουνίου 2005. Έντυπα καταγγελιών διατίθενται από τα Γραφεία της Επιτροπής. Δεν είναι αναγκαίο να αποδείξει ο καταγγέλων ότι είναι ιδιοκτήτης της περιουσίας, δικαιούται να προσφύγει ενώπιόν της και στις περιπτώσεις όπου απώλεσε το δικαίωμα να αποκτήσει ή να χρησιμοποιήσει την περιουσία. Για παράδειγμα, μπορεί να επικαλεσθεί προσβολή του δικαιώματός του να καλλιεργήσει ή να χρησιμοποιήσει τη γη. Επιπλέον, τα μέλη μιας κοινότητας δικαιούνται να υποβάλουν καταγγελία για κοινοτική περιουσία. Εάν ο δικαιούχος αδυνατεί να ασκήσει το δικαίωμά του – επειδή απουσιάζει ή επειδή δεν είναι γνωστό πού βρίσκεται – άλλα μέλη της κοινότητας δικαιούνται να υποβάλουν τη σχετική αίτηση. Σ' αυτήν την περίπτωση υποχρεούνται να αποδείξουν την απουσία του δικαιούχου και την ιδιότητά τους ως μελών της κοινότητας. Η διαδικασία αυτή εφαρμόζεται επίσης στις περιπτώσεις όπου ο δικαιούχος, μέλος μιας οικογένειας, είναι αγνοούμενος και/ή δεν είναι γνωστό πού βρίσκεται.

Στο πλαίσιο της λειτουργίας της η Επιτροπή θα κρίνει για τα δικαιώματα άλλων που μπορεί επίσης να επικαλεστούν δικαίωμα σε περιουσία ή που μπορεί να έχουν τίτλο ιδιοκτησίας. Το συντομότερο δυνατό, η Επιτροπή θα απευθυνθεί εγγράφως σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (για παράδειγμα στους σημερινούς δικαιούχους) προκειμένου να τους ενημερώσει για την υπόθεση που καλείται να κρίνει. Προκειμένου να διατηρήσουν το δικαίωμά τους οι σημερινοί δικαιούχοι πρέπει να υποβάλλουν εγγράφως τις απόψεις τους στην προθεσμία που θα τάξει η Επιτροπή.

Προς το παρόν η Επιτροπή ανοίγει γραφείο σε κάθε περιφέρεια του Ιράκ και στην Κουρδική Περιφερειακή Κυβερνητική περιοχή. Τα γραφεία της θα συλλέξουν και θα καταγράψουν τις καταγγελίες και θα συνδράμουν τους ενδιαφερόμενους να παρουσιάσουν τα αποδεικτικά τους στοιχεία ενώπιον των Περιφερειακών Επιτροπών που υποχρεούνται να τις κρίνουν αμερόληπτα. Η Επιτροπή λειτουργεί σύμφωνα με τις Οδηγίες Λειτουργίας και τις Κατευθυντήριες Αρχές που έχουν ως στόχο να διασφαλίσουν την επίλυση των διαφορών με δίκαιο και συνεκτικό τρόπο, ανεξάρτητα από την εθνοτική καταγωγή των μερών, τη θρησκεία ή το γένος τους.

Κύριος στόχος της Επιτροπής είναι η αποκατάσταση της προσβολής του περιουσιακού δικαιώματος όσων αυθαίρετα στερήθηκαν την ιδιοκτησία τους. Όμως, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες περιστάσεις κάθε υπόθεσης, μπορεί να μην είναι πάντα εφικτή η επιστροφή της περιουσίας στους πρώην ιδιοκτήτες ή η αναγνώριση περιουσιακού δικαιώματος στον πρώην ιδιοκτήτη, κάτοχο ή επικαρπωτή, οπότε θα εξεταστούν άλλες μορφές αποζημίωσης, ειδικά όσον αφορά όσους μπορεί να αναγκαστούν να στερηθούν την περιουσία τους βάσει απόφασης της Επιτροπής. Η Μεταβατική Ιρακινή Κυβέρνηση εξετάζει την περίπτωση να καταβάλει αποζημίωση σε παρόμοιες υποθέσεις. Επιπλέον, είναι αναγκαίες οι δομές που θα διασφαλίσουν στους σημερινούς κατόχους των ιδιοκτησιών, που δεν έχουν πόρους ή αδυνατούν να καλύψουν με άλλον τρόπο τις ανάγκες στέγασής τους, εναλλακτική προσωρινή στέγη που μπορεί να συνίσταται είτε στην επιστροφή στα σπίτια που είχαν στο παρελθόν είτε στην εφαρμογή μιας άλλης βιώσιμης και διαρκούς λύσης (παραχώρηση γης και/ή στέγης).

Η Επιτροπή δημιουργεί γραφεία ή δομές εκτός του Ιράκ, ώστε να καταθέσουν όσοι ζουν εκτός του Ιράκ καταγγελίες, υπομνήματα και άλλα έγγραφα που θα διαβιβάζονται στην Εθνική Γραμματεία στο Ιράκ. Η δημιουργία αυτών των δομών βρίσκεται σε αρχικό στάδιο. Αφού συσταθούν αυτά τα γραφεία και αρχίσουν να λειτουργούν οι δομές θα οργανωθούν ενημερωτικές εκστρατείες προκειμένου να πληροφορηθούν οι Ιρακινοί που ζουν στο εξωτερικό για τον τρόπο συμμετοχής τους στη διαδικασία της Επιτροπής.

Υπογραμμίζεται ότι σύμφωνα με το αρχικό σχέδιο η Επιτροπή θα στεγαζόταν στο Ιρακινό Υπουργείο Μετανάστευσης και Εκτόπισης. Σε αυτό το πλαίσιο τον Απρίλιο του 2004 το Υπουργείο δημοσίευσε άρθρο σε τοπική εφημερίδα προκειμένου να ενημερώσει τους αναγνώστες για την ίδρυση και τις αρμοδιότητες της Επιτροπής. Όμως, δεν ακολούθησε νεώτερη ενημέρωση και με μεταγενέστερη απόφαση της Μεταβατικής Κυβέρνησης η Επιτροπή θα είναι ανεξάρτητο όργανο το οποίο θα αναφέρεται άμεσα στον πρωθυπουργό. Όσοι συμμετείχαν στην έρευνα για τη σύνταξη του παρόντος εγγράφου εξέφρασαν την ανησυχία τους επειδή από τον Απρίλιο του 2004 δεν ενημερώθηκαν για τις νεώτερες εξελίξεις επί του θέματος καθώς και σκεπτικισμό για την ικανότητα της Επιτροπής να επιλύει σε εύλογο χρόνο τις περιουσιακές διαφορές. Περαιτέρω ανέφεραν μη τεκμηριωμένες περιπτώσεις επαναπατριζόμενων που αποφάσισαν να αυτοδικήσουν προκειμένου να απομακρύνουν με τη βία όσους είχαν καταλάβει τις περιουσίες τους.

Β. Πρόσβαση σε νομικές υπηρεσίες, δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και κράτος δικαίου

Αρκετοί ιρακινοί δικηγόροι που συμμετείχαν στην έρευνα διαβεβαίωσαν ότι δεν περιορίζεται η πρόσβαση σε νομικές υπηρεσίες εφόσον ο ενδιαφερόμενος μπορεί να αποδείξει ότι είναι Ιρακινός. Πρόσθεσαν όμως ότι η καταβολή της δικηγορικής αμοιβής μπορεί να παρακωλύει τη δυνατότητα πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Η πρόσβαση σε νομικές υπηρεσίες είναι ιδιαίτερα προβληματική για όσους Ιρακινούς έχουν στερηθεί την ιθαγένειά τους: πρέπει κατ' αρχήν να καθορισθεί η ιρακινή ιθαγένεια, διαδικασία η οποία προϋποθέτει την πρόσβαση σε νομική συνδρομή. Προς το παρόν μια χρηματοδοτούμενη από την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες μη κυβερνητική οργάνωση λειτουργεί στην επαρχία Maysan, στο νότο, κέντρο δωρεάν νομικής συνδρομής και σχεδιάζεται η δημιουργία και άλλων κέντρων – χρηματοδοτούμενων από την Ύπα-

τη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες σε συνεργασία με την Διεθνή Επιτροπή Διάσωσης – στο βορρά. Μεταξύ άλλων, τα κέντρα αυτά διασφαλίζουν την πρόσβαση των πολιτών σε νομικές και άλλες υπηρεσίες: συνδράμουν όσους επαναπατρίζονται και στερούνται προσωπικών εγγράφων τεκμηρίωσης μεταφράζοντας στα αραβικά και επικυρώνοντας τα έγγραφα που τους χορηγήθηκαν ή που εκδόθηκαν στο εξωτερικό. Η νομική συνδρομή συνίσταται επίσης στη συλλογή και στην προετοιμασία των κατάλληλων εγγράφων τεκμηρίωσης (και ειδικότερα αποδεικτικών στοιχείων για την κατάσχεση της περιουσίας από το προηγούμενο καθεστώς) προκειμένου για την υποβολή καταγγελιών ενώπιον της Επιτροπής Εξέτασης Περιουσιακών Υποθέσεων.

Γ. Παραδοσιακές νομικές/δικαστικές δομές

Μετά την κατάρρευση του καθεστώτος του Σαντάμ Χουσείν αυξάνεται ο αριθμός όσων στρέφονται σε παραδοσιακές δικαστικές δομές. Το φαινόμενο αυτό αποδίδεται στην αναρχία και στη γενικότερη κατάσταση ανομίας που βασιλεύει στο Ιράκ. Οι ιρακίνοί πολίτες εμπιστεύονται ελάχιστα ή καθόλου τις υπάρχουσες επίσημες κρατικές δικαστικές δομές για την επίλυση των διαφορών τους με σύντομο και αποτελεσματικό τρόπο. Αντίθετα, θεωρούν ιδιαίτερα αποτελεσματικό το Ιρακινό Φυλετικό Δικαστικό Σύστημα, που εξασφαλίζει την αμεσότερη, σε σχέση με τα δικαστήρια, επίλυση των διαφορών. Ενώπιον των δικαστηρίων τα μέρη αδυνατούν να συμφωνήσουν σε αμοιβαία ικανοποιητική λύση. Οι συμφωνίες των φυλετικών αρχηγών θεωρούνται οριστικές και ενώ τα δικαστήρια δεν υποχρεούνται να υιοθετούν παρόμοιες αποφάσεις, αναγκάζονται να το πράττουν καθώς η απόφαση μπορεί να εκτελεστεί αποτελεσματικότερα όταν στηρίζεται σε συμφωνία των αρχηγών των φυλών.

Υ. Κατάσταση των εκτοπισθέντων

Υπάρχουν αρκετές ομάδες εσωτερικά εκτοπισμένων που ζουν σε διάφορες περιοχές της χώρας. Η φύση της εκτόπισης στο Ιράκ έχει γενικότερα περιφερειακή διάσταση, ποικίλει σε φύση και έκταση στο βορρά, κέντρο και νότο. Οι διάφοροι τύποι εκτόπισης, ανάλογα με την περιοχή του Ιράκ, περιγράφονται στις επόμενες παραγράφους.

Α. Βόρειο Ιράκ

Στο βορρά ζουν, μεταξύ άλλων, οι Κούρδοι, οι Τουρκμένοι και οι Ασσύριοι, που είναι θύματα των πολιτικών αραβοποίησης και Anfal, οι Κούρδοι που εκτοπίστηκαν λόγω του πολέμου μεταξύ των δύο βασικών κουρδικών κομμάτων (της Πατριωτικής Ένωσης του Κουρδιστάν – ΡΥΚ και του Δημοκρατικού Μετώπου του Κουρδιστάν – ΡΔΚ) και οι ιρακίνοί πολίτες διαφόρων εθνοτικών και θρησκευτικών ομάδων που αντιτάχθηκαν στο προηγούμενο καθεστώς και υποχρεώθηκαν να διαφύγουν από τις περιφέρειες όπου ζούσαν.

Ο Ο.Η.Ε. εκτιμά ότι τα τελευταία τριάντα χρόνια εκτοπίστηκαν στις τρεις βόρειες περιφέρειες συνολικά 805.505 άνθρωποι (141.234 οικογένειες). Στην πλειοψηφία τους (περίπου 74%) εκτοπίστηκαν μεταξύ 1974 και 1990, ενώ οι υπόλοιποι (περίπου 26%) μετά το 1990. 42% των εσωτερικά εκτοπισμένων κατάγονται από περιοχές που ήλεγχε η προηγούμενη κυβέρνηση και αναγκάστηκαν να διαφύγουν από τις περιοχές όπου διέμεναν κυρίως λόγω των «απελάσεων» που διέταξε το προηγούμενο καθεστώς με σκοπό την αλλαγή της εθνοτικής ισορροπίας του πληθυσμού στις πλούσιες σε κοιτάσματα περιοχές, όπως είναι το Κιρκούκ³. Το υπόλοιπο 58% προέρχεται από τις τρεις ημι-αυτόνομες κουρδικές περιοχές (Dahuk, Erbil και Sulaymaniyah) και αναγκάστηκε να εκτοπισθεί λόγω των μαχών που ξέσπασαν μεταξύ των κούρδων.

³ Η πολιτική αυτή είναι γνωστή ως «εκστρατεία αραβοποίησης». Η κυβέρνηση του Σαντάμ Χουσείν εκτόπισε Κούρδους, Τουρκμένους και Ασσύριους από περιοχές πλούσιες σε κοιτάσματα πετρελαίου και εγκατέστησε σ' αυτές άραβες που ζούσαν στο νότιο Ιράκ.

Αιτία εκτόπισης	Περίοδος	Ποσοστό
Πολιτική αραβοποίησης	1974-1987	46%
Θύματα της εκστρατείας Anfal	1988	28%
Πολιτική αραβοποίησης	Αρχές δεκαετίας 1990	7%
Επαναπατρισθέντες από το Ιράν που δεν μπορούσαν να επιστρέψουν στις περιοχές που ήλεγχε η προηγούμενη ιρακινή κυβέρνηση	Αρχές δεκαετίας 1990	5%
Μάχες μεταξύ των κουρδικών κομμάτων (PUK και PDK)	Στις αρχές της πενταετίας του 1995	9%
Μάχες με το τουρκικό κουρδικό κόμμα PKK	Δεκαετία του 1980 και αρχές της δεκαετίας του 1990	2%
Άλλοι λόγοι		2%

Εκτιμάται ότι 98.000 οικογένειες ζουν σε άσχημες συνθήκες. 13.354 οικογένειες αδυνατούν να εξασφαλίσουν την ικανοποίηση των βασικών αναγκών διαβίωσης και έχουν αναζητήσει στέγη σε εγκαταλελειμμένα δημόσια κτίρια, στρατιωτικές εγκαταστάσεις ή σκηνές. Περίπου 12% ή 96.000 άνθρωποι της συνολικής ομάδας των εκτοπισμένων είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι και πρόκειται για χήρες, ηλικιωμένους, ορφανά παιδιά και ανάπηρους.

Από την κατάρρευση της προηγούμενης κυβέρνησης σημαντικές είναι οι αυθόρμητες πληθυσμιακές μετακινήσεις επαναπατρισμού των εσωτερικά εκτοπισμένων στις περιφέρειες που συνορεύουν με τις αυτόνομες κουρδικές περιοχές και ελέγχονται από την κεντρική κυβέρνηση, κυρίως στην Tameem του Κιρκούκ. Τον Απρίλιο του 2003, όταν οι δυνάμεις των «Κούρδων Μαχητών» (Peshmergas) συνέδραμαν στο νότο, στις Ninewa και Tameem τις Συμμαχικές Δυνάμεις, μη κουρδικής καταγωγής εσωτερικά εκτοπισμένοι που είχαν εγκατασταθεί στις τρεις βόρειες περιφέρειες των Sulemaniyah, Dohuk και Erbil, αντιμετώπισαν κακομεταχείριση, συμπεριλαμβανομένης της καταστροφής των σπιτιών τους και αναγκάστηκαν έτσι να μετακινηθούν νότια, προκειμένου να αιτηθούν εκ νέου την παρουσία τους και τη γη τους. Μετά την παρέμβαση, το Μάιο και τον Ιούνιο του 2003, διαφόρων φορέων, συμπεριλαμβανομένης της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες, σταμάτησε να ασκείται αυτή η εξόφθαλμη πίεση. Όμως, διάφοροι παράγοντες ασκούν ασφυκτικά πίεση εξαναγκάζοντας τους πλέον ευάλωτους να επιστρέψουν σε περιοχές που βρίσκονται νότια της πράσινης γραμμής. Εκτιμάται ότι 26.000 άνθρωποι επέστρεψαν στην πόλη του Κιρκούκ και στα περίχωρα αλλά δεν μπορούν να επιστρέψουν στα χωριά τους λόγω των διαφορών παρουσίας ή της καταστροφής της στέγης τους.

B. Νότιο Ιράκ

Στο νότιο Ιράκ, η βασική ομάδα των εσωτερικά εκτοπισμένων είναι οι «Άραβες των Βάλτων», που τα τελευταία δέκα πέντε χρόνια αναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν λόγω της οργανωμένης εκστρατείας Αποξήρανσης των Βάλτων που οργάνωσε το προηγούμενο ιρακινό καθεστώς. Η εμμονή στην εφαρμογή αυτής της πολιτικής προκάλεσε τη μαζική μετακίνηση αυτής της ομάδας των Αράβων εντός και εκτός της χώρας.

Η πολιτική του προηγούμενου ιρακινού καθεστώτος να αποξηράνει τους βάλτους του νοτίου Ιράκ εφαρμόστηκε σε διάφορα στάδια. Μεγάλο τμήμα των απέραντων βάλτων αποξηράνθηκε για να διευκολυνθεί η μετακίνηση των στρατιωτικών μονάδων κατά τη διάρκεια του ιρανο-ιρακινού πολέμου. Η πολιτική της αποξήρανσης συνεχίστηκε τη δεκαετία του 1990. Στα πλαίσια της πολιτικής της προηγούμενης κυβέρνησης, που συνίστατο στην μετακίνηση των σιτών στο βορρά προκειμένου να αλλάξει η εθνοτική ισορροπία σε αυτήν την περιοχή, πολλοί Άραβες των Βάλτων εξαναγκάστηκαν να μετεγκατασταθούν για να κατοικήσουν εκεί όπου ζούσαν οι Κούρδοι, οι Τουρκόφωνοι και οι Ασσύριοι. Αν και είναι δύσκολο να εξακριβωθεί αριθμητικά ο πληθυσμός των Αράβων των Βάλτων λόγω της παρατεταμένης φύσης της μετακίνησής τους και των διαφο-

ρων επιπέδων της ενσωμάτωσής τους εκτιμάται ότι 100.000 έως 200.000 παραμένουν εσωτερικά εκτοπισμένοι από τις περιοχές των βάλτων.

Εκτιμάται ότι έως 40.000 από τους εκτοπισθέντες επέστρεψαν στην πατρογονική γη τους: καταγόμενοι από το νότιο Ιράκ (κυρίως Άραβες των Βάλτων) μετεγκαταστάθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος αραβοποίησης στο βόρειο Ιράκ και μετά τον πρόσφατο πόλεμο επέστρεψαν στον τόπο γέννησής τους στο νότιο Ιράκ, αν και η αποξήρανση της γης όπου γεννήθηκαν έχει πλήξει καθοριστικά την ικανότητά τους να συνεχίσουν να ζουν κατά τον παραδοσιακό τρόπο και να καλλιεργούν τη γη τους. Αυτή η ομάδα των εκτοπισθέντων συμπεριλαμβάνεται στους επαναπαρισθέντες. Η βιώσιμη διαρκής λύση που επιθυμούν είναι να διαμείνουν στην περιοχή των προγόνων τους ή κοντά σ' αυτήν.

Γι' αυτήν την πληθυσμιακή ομάδα ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί η ανάγκη διασφάλισης ολοκληρωμένης τεκμηρίωσης, όπως εγγράφων ταυτότητας, πιστοποιητικών γάμου και γέννησης και δελτίων συσσιτίου. Πρέπει να εξεταστούν άμεσα τα αιτήματα για την επίλυση των περιουσιακών διαφορών, για την παροχή νομικής συνδρομής και για τη βοήθεια επανενσωμάτωσης καθώς και για τη συνδρομή των ευάλωτων ομάδων, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται τα νοικοκυριά με αρχηγό γυναίκα, οι ηλικιωμένοι, οι σωματικά και πνευματικά ανάπηροι.

Γ. Κεντρικό Ιράκ

Στο κεντρικό Ιράκ, οι αραβικοί πληθυσμοί εκτοπίστηκαν στο παρελθόν στο πλαίσιο της αναστροφής της πολιτικής αραβοποίησης στη Μοσούλη, στην Κιρκούκ και στη βόρεια Diyala. Τους τελευταίους μήνες θύλακες εκτόπισης δημιουργήθηκαν στις περιοχές που ξέσπασαν μάχες μεταξύ των Συμμαχικών Δυνάμεων και των ιρακινών ομάδων αντίστασης. Στη Fallujah, οι πρόσφατες μάχες μεταξύ των Συμμαχικών Δυνάμεων και των ένοπλων ομάδων της περιοχής προκάλεσαν τη μετακίνηση χιλιάδων ανθρώπων, κυρίως γυναικών και παιδιών. Στην πλειοψηφία τους αναζητήσαν καταφύγιο στις γειτονικές πόλεις και χωριά όπου φιλοξενήθηκαν από συγγενείς ή από συμπολίτες τους της ίδιας φυλής. Με την αποκλιμάκωση των πρόσφατων μαχών οι περισσότεροι επέστρεψαν στην Fallujah. Πολλές χιλιάδες αναζήτησαν καταφύγιο στη Βαγδάτη: στην πλειοψηφία τους έχουν επιστρέψει. Μια μικρή ομάδα 400 κουρδικών οικογενειών διέφυγε από τη Fallujah σε περιοχές του βορρά που ελέγχονται από κουρδικά κόμματα. Ενόψει των αναταραχών στις κεντρικές περιοχές αυτή η ομάδα εξέφρασε την επιθυμία να επανενσωματωθεί στα κουρδικά εδάφη του βορρά. Οι μάχες στο νότο δεν έχουν προκαλέσει σημαντικές εκτοπίσεις. Όμως, εάν συνεχιστούν ή κλιμακωθούν, προκαλώντας κακουχίες στους αμάχους και δυσκολίες πρόσβασης σε αγαθά πρώτης ανάγκης είναι ορατός ο κίνδυνος νέας πληθυσμιακής μετακίνησης όμοιας με αυτή που προκλήθηκε στη Fallujah.

Οι συνέπειες της γενικής ανασφάλειας που αντιμετωπίζει ο πληθυσμός του Ιράκ μεγεθύνονται για τους εσωτερικά εκτοπισμένους επειδή είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι. Για παράδειγμα, εξαιτίας της γενικευμένης ανομίας που επικρατεί στη χώρα μετά την κατάρρευση του προηγούμενου καθεστώτος πολλές ομάδες αμάχων που εκτοπίστηκαν με κάποια από τα υπάρχοντά τους ή τις αποταμιεύσεις τους ήσαν στόχος λεηλασιών και ληστειών. Επιπλέον, επειδή στόχος των διαφορών πολιτικών του προηγούμενου καθεστώτος ήσαν οι άντρες είναι μεγάλος ο αριθμός των νοικοκυριών με αρχηγούς γυναίκες. Η κατάσταση των εσωτερικά εκτοπισμένων που ζουν σε αστικά κέντρα είναι περίπλοκη επειδή έχουν καταλάβει δημόσια κτίρια ή επειδή διαμένουν σε πρώην στρατιωτικές εγκαταστάσεις που αποτέλεσαν στόχο των Συμμαχικών Δυνάμεων κατά τη διάρκεια του πολέμου. Τα κτίρια αυτά και οι περιβάλλοντες χώροι τους είναι υψηλού κινδύνου χώρος στέγασης λόγω των πυρομαχικών που εγκατέλειψαν οι εμπόλεμοι και / ή των ναρκών.

Πολλοί αραβικής καταγωγής εσωτερικά εκτοπισμένοι εντός περιοχών που βρίσκονται νότια της πράσινης γραμμής αντιμετωπίζουν κακομεταχείριση και εξαιρετικούς περιορισμούς της ε-

λευθερίας κυκλοφορίας. Για παράδειγμα οι αντάρτες δεν επιτρέπουν στους εσωτερικά εκτοπισμένους που ζουν στην Diyala να έχουν πρόσβαση στην αγορά της Khanaqīn. Στις περιοχές που ελέγχουν οι κούρδοι φαίνεται να αποτελεί τάση ο περιορισμός της πρόσβασης των εσωτερικά εκτοπισμένων Αράβων στις δημόσιες υπηρεσίες, όπως στην εκπαίδευση και στις φροντίδες της υγείας.

Στο Ιράκ, τα τελευταία χρόνια η τεκμηρίωση της ταυτότητας των πολιτών είναι στενά συνδεδεμένη με το δελτίο του μηνιαίου συσσιτίου. Πολλοί εσωτερικά εκτοπισμένοι αποκλείστηκαν από την μηνιαία βοήθεια σε τρόφιμα στους νέους τόπους διαμονής τους επειδή τα προσωπικά τους έγγραφα αναφέρουν ότι το Δημόσιο Κέντρο Διανομής στο οποίο υπάγονται βρίσκεται σε άλλη περιοχή. Η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες σε συνεργασία με το Συντονιστή για τις Ανθρωπιστικές Υποθέσεις παρενέβησαν και πρότειναν την υιοθέτηση συστήματος που επιτρέπει στους εσωτερικά εκτοπισμένους να καταγράφονται στον τόπο προσωρινής διαμονής τους και να κρατούν το δελτίο συσσιτίου με το οποίο έχουν ήδη εφοδιαστεί για την περίπτωση που στο μέλλον απαιτηθεί ως αποδεικτικό στοιχείο διαμονής, ειδικότερα στη διαδικασία επίλυσης των περιουσιακών διαφορών.

VI. Γενική Ανάλυση του Περιβάλλοντος Επαναπατριsmού

Έως σήμερα έχουν επιστρέψει αυθόρμητα από το Ιράν 189.000 Ιρακινοί. Αυτός ο αριθμός που στηρίζεται στις νέες καταγραφές του Δημόσιου Συστήματος Διανομής μπορεί να μην είναι απόλυτα ακριβής καθώς έχουν αναφερθεί περιπτώσεις διπλο-καταγραφών. Έως την 4^η Αυγούστου 2004 επέστρεψαν στην πατρίδα τους με τη συνδρομή της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες 12.849 Ιρακινοί που είχαν αναζητήσει καταφύγιο στο Ιράν και στη Σαουδική Αραβία.

Όσοι αποφάσισαν να επαναπατριστούν εκούσια από το Ιράν και τη Σαουδική Αραβία εγκαταστάθηκαν σε περιοχές όπου αποτελεί πλειοψηφία η εθνοτική ή η θρησκευτική ομάδα στην οποία ανήκουν. Συνήθως δεν υποφέρουν από συστηματική διακριτική μεταχείριση.

Όμως, όπως όλοι οι Ιρακινοί υποφέρουν από την κατάσταση ανασφάλειας που βασιλεύει σ' όλη τη χώρα καθώς και από την απουσία του κράτους δικαίου και της τάξης. Επίσης έχουν άμεση ανάγκη βοήθειας ώστε να ενσωματωθούν στις κοινότητες των οποίων η ικανότητα απορρόφησης είναι περιορισμένη και όπου με δυσκολία μπορεί να υλοποιηθούν ανθρωπιστικές και αναπτυξιακές δραστηριότητες λόγω της γενικευμένης κατάστασης ανασφάλειας.

Επιπλέον, οι Ιρακινοί επαναπατριζόμενοι αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα που αφορούν στο δικαίωμά τους σε στέγη, έκδοση εγγράφων ταυτότητας, ελευθερία κυκλοφορίας και αποκατάσταση στην περιουσία τους. Περαιτέρω, η στέγαση αποτελεί ιδιαίτερα σοβαρό πρόβλημα σε όλη τη χώρα, επιδρά στην κατάσταση των επαναπατριζόμενων ιδιαίτερα και ειδικότερα στο νότο. Πολλές από τις οικογένειες των Αράβων των Βάλτων επέστρεψαν σε ιδιαίτερα φτωχές περιοχές. Και ενώ οι άστεγες οικογένειες κατέφυγαν σε δημόσια κτίρια ή σχολεία, άλλες αναζητήσαν στέγη σε μέλη της οικογένειάς τους. Κάποιες από τις οικογένειες που επέστρεψαν μετακινήθηκαν σε εν μέρει κατεστραμμένες εγκαταστάσεις παραγωγής ενέργειας. Είναι επιτακτική η ανάγκη της αναζήτησης λύσεων στέγασης γι' αυτές τις ομάδες.

Συχνά οι επαναπατριζόμενοι στερούνται εγγράφων ταυτότητας που διευκολύνουν την ελευθερία κυκλοφορίας τους και την πρόσβασή τους σε βασικές υπηρεσίες. Το έντυπο εθελοντικού επαναπατριsmού αποτελεί το μοναδικό στοιχείο απόδειξης της ταυτότητας για πολλούς από τους Ιρακινούς που επέστρεψαν με τη συνδρομή της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες. Στερούνται κάθε εγγράφου ταυτότητας οι αυθόρμητα επαναπατριζόμενοι, ειδικά όσοι απελάθηκαν παλαιότερα από το Ιράκ και τους έχει αφαιρεθεί η ιθαγένεια.

Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες, Αύγουστος 2004